

Plaatsing stolperstein voor Jan Vos een emotionele ceremonie

ROSSUM

De messing Stolpersteine worden in de stoep geplaatst voor de laatste (vrij gekozen) woning van de slachtoffers. Op elk messing steentje staat de naam van één slachtoffer. Daaronder staan het geboortjaar, plaats en datum van arrestatie door of namens het regime (wanneer van toepassing). En als laatste de plaats en datum waar het slachtoffer werd vermoord of is overleden. Stolpersteine zijn gedenksteden en nadrukkelijk geen grafstenen. Zij helpen ons om na te denken over het lot van slachtoffers rond en tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ze brengen hen opnieuw bijeen, als nagedachtenis aan de gezinnen die plotseling uit elkaar werden gerukt onder het nationaal socialisme.

Zaterdagmiddag 2 april jl. werd door Tess, achterkleinkind, de Stolperstein gelegd voor verzetsstrijder in de Tweede Wereld Oorlog Jan Vos in de Jan Vosstraat. Een Stolperstein, ook bekend als struikelsteen zijn messing steentjes waarmee de slachtoffers van het nationaal-socialisme rond en tijdens de Tweede Wereldoorlog worden herdacht.

Bert Wolbert: "Mijn naam is Bert Wolbert, ik ben een geboren Rossumer en lid van de Heemkunde Weerselo en werkgroep dodenherdenking 4 mei in Rossum.

Wij zijn hier vanmiddag bijeen voor een bijzondere bijeenkomst. Hier in de achtertuin van de familie Vos, nu de Jan Vosstraat, leggen we een Stolperstein voor Jan Vos. En dat op de dag, vandaag 2 april, dat Rossum zeventig jaar geleden, op Tweede Paasdag werd bevrijd. Ik wil dan ook welkom heten aan de familie Vos die hier bijeen zijn gekomen voor dit historisch moment. Het is toch wel heel bijzonder om je vader, je grootvader, zelfs je overgrootvader op deze wijze te eren en te herdenken. Verder wil ik ook alle andere aanwezigen welkom heten, waaronder leden van de werkgroep Oorlogsdoden Dinkelland, Heemkunde Weerselo, Oranje comité Rossum, werkgroep dodenherdenking 4 mei Rossum en de Dorpsraad Rossum. Voordat wij straks de Stolperstein gaan leggen is mij gevraagd een kort historisch overzicht te geven. Deze informatie heb ik voor een

groot deel gehaald uit een artikel van Maria Löbker-Ribbert en Mariet Blokhuis. Ik heb het samengevat.

Laten we beginnen met het begrip Stolperstein: Het is Duits voor struikelsteen, een steen waarover je struikelt, een steen waar je je teen aan stoot, een steen die je attendeert op het feit wat hier is gebeurd. Een steen die je aan het denken zet.

De Duitse kunstenaar Gunter Demig heeft dit bedacht en hij legt zelf, waar mogelijk in geheel Europa deze stenen. Jammer genoeg was dit hier vandaag niet mogelijk en gaan we, met zijn toestemming, het zelf doen. Deze stenen worden gelegd op plaatsen waar Joodse mensen hebben gewoond die zijn vermoord in concentratiekampen. Sinds kort geldt dit ook voor verzetsstrijders die zijn omgekomen in deze vernietigingskampen en geen graf hebben. En dan zijn we gelijk bij Jan Vos, verzetsstrijder uit Rossum. Hij kwam om het leven in het vernietigingskamp Natzweiler.

Jan Vos werd geboren op 30 maart 1902 te Rossum en huwde in 1930 met Susanna Looman. Hij nam de bakkerij, winkel en café over van zijn vader en in 1940 bouwde hij een nieuw woonhuis met winkel, café en bakkerij op deze strategische plek tegenover de nieuwe kerk die in 1941 werd ingewijd. Jan Vos was zakelijk waar nodig, maar ook sociaal. Hij was

nauw betrokken bij de Rossumse gemeenschap. Het echtpaar Vos kreeg zes kinderen waarvan Louis en Paul hier en aanwezig zijn en Mia in Australië woont.

In de oorlog komt Jan in contact met het verzet tegen de Duitsers en vult dit in door gevluchte Franse krijgsgevangenen te helpen aan voedsel, kleding en de weg terug te vinden naar hun vaderland. Op laffe wijze wordt hij verraden en wordt op 18 december 1942 uit huis gehaald door de Duits gezinde Marechaussee uit Oldenzaal en leden van de SS. Via de gevangenis in Oldenzaal komt hij achtereenvolgens in Arnhem, de beruchte kampen Vugt en Amersfoort en op 11 juli 1943 vertrekt hij naar het kamp Natzweiler-Struthof. Dit kamp is het enige concentratiekamp in Frankrijk/Elzas en het is een zogenaamd Nacht-und-Nebel kamp.

Een plaats waar gevangenen geruisloos moeten verdwijnen. Een kamp met granietgroeven waar zwaar lichamelijke arbeid moet worden verricht tot ze er dood bij neervallen. Van de 52.000 gevangenen in dit kamp overlijden er 22.000. En van de 590 hier aanwezige Nederlanders sterven er 280, waaronder Jan Vos. Ik was in 1997 in dit kamp Natzweiler en heb er een rondleiding gehad. Het was verschrikkelijk en het is dan ook het enigste concentratiekamp wat ik ooit heb bezocht. Dat Jan hier was gestorven wist ik toen niet.

Het jaar 1942 loopt ten einde, er is altijd hoop dat Jan terug komt, de familie hoort niets van hem. Burg. Scholtens verwoordt het in zijn dagboek.

De oorlogsjaren 1943 en 1944 gaan voorbij, geen bericht, geen enkel teken van leven! En dan komt de bevrijding. 2 april 1945. Rossum wordt bevrijd door de Engelsen. Even was er hoop toen rond die tijd iemand op bezoek kwam met het bericht dat hij Jan had gezien en dat deze op weg was naar huis. De familie dankte de

Herstelwerkzaamheden stuw tussen Dinkel en Bij-Dinkel en aangrenzende oevers afgerond

DENEKAMP

Bij de aanleg van de nieuwe vijzelturbine naast de stuw tussen de Dinkel en de Bij-Dinkel op Landgoed Singraven die in september vorig jaar in gebruik is genomen werd 'achterloopseid en achterspoeling' geconstateerd. Aldus Gerrit Tijman op Meijers, secretaris van de Coöperatie Duurzaam Singraven.

Vaktermen die duiden op flinke problemen in de werking van de stuw. De oud-ingenieur daarover verder met zijn 'technische verhaal': 'De houten draagconstructie onder het betonnen uitstroombed bleek aangetast en de bodem onder het betondek bleek 1,5 meter diep doorweekt en gedeeltelijk (ca. 5 tot 15 centimeter) weggespoeld. Daardoor zijn achter het betondek in de loop der jaren 1 tot 2 meter diepe spoelgaten ontstaan als gevolg van de turbulentie in het water achter het uitstroombed. De rechteroever achter de stuw is voorbij de kademuur (terraskant Restaurant Watermolen, pbj) de afgelopen decennia weggespoeld inclusief de beschoeiing vanaf het betondek, waardoor de beschermende en beeldbepalende bomenrij langs de rechteroever ernstig was ondermijnd!' In opdracht van de Stichting Edwina van Heek heeft Aannemer Negam uit Borne begin maart jl. de noodzakelijke herstelwerkzaamheden uitgevoerd, zodat

de functie van de stuw is gewaarborgd en de oever is hersteld. De foto toont de nieuwe situatie, waarvan het aanzicht ongetwijfeld nog meer verfraaid wordt als de natuur 'haar werk' ook verder heeft kunnen doen. Daarin zal dan ook de vijzelturbine 'verdwijnen'. Elders in deze DV. aandacht voor de informatieverstrekking richting bezoekers van Landgoed Singraven over o.m. de vijzelturbine en haar functie.

Tekstfoto: PBJ

man hartelijk en de buurt wordt versierd. Echter het was een vals bericht. Het verdriet en teleurstelling was groot. Uiteindelijk kreeg men het bericht dat Jan al in januari 1944 was overleden. Hij verdween in Nacht-und-Nebel! Jan is maar 42 jaar oud geworden en liet een jong gezin met vrouw en zes kinderen in de leeftijd van 4 t/m 14 jaar na. Met hulp van de familie werd de winkel en café voortgezet en dit is uitstekend gelukt. Warenhuis Vos was een begrip in Rossum/omstreken.

Jan werd postuum onderscheiden. Hij kreeg de hoogste Franse onderscheiding, het Erekrus van het Legioen van Eer en ook het Oorlogskruis 1940-'45 met oorkonde toegekend. Het lichaam van Jan terughalen naar Rossum was niet mogelijk omdat alle omgekomen slachtoffers waren gecremeerd en uit gestrooid. Zijn naam werd bijgeschreven op de familiegrafsteen op de R.K. begraafplaats in Rossum en deze zullen we straks bezoeken.

In het voormalige kamp is door de Nederlandse overlevenden in 1960 een plaquette aangebracht waarop de Nederlandse verzetsstrijders worden herdacht en aan de zijkant van het Mariakapelletje op de Tankenberg vinden we een steen van Chris Gelderman die zijn gevallen vrienden herdenkt. Hij overleefde wel het kamp Natzweiler. Jan Vos heeft actief

deelgenomen aan het verzet en heeft, ondanks alle gruwelijkheden in gevangenschap nooit iemand verraden. Dit is niet gemakkelijk, het siert hem. Een moedige daad, maar hij heeft er wel zijn leven voor gegeven. En daarom is het goed dat we vandaag door het leggen van deze Stolperstein hem eren en herdenken. Wat mij van het hart moet is dat het bijna tachtig jaar moest duren voordat er een straat naar Jan Vos wordt genoemd. Dit had veel eerder moeten. Maar nu het samen met de struikelsteen is gerealiseerd, is dat een goed moment. En het is nooit te laat! Vooral nu we in een tijd leven waar vrede niet vanzelfsprekend is. Laten we door het herdenken van onze oorlogsslachtoffers, het vertellen en schrijven hierover en het vieren van de vrijheid het actueel houden en vooral doorgeven. Pas dan zijn we bewust dat oorlog een diepe ellende is en dit niet willen", aldus Bert. Bob Vos, zoon van Louis: "Het ontroert me dat na zoveel jaren nog een stolperstein gelegd wordt. We hebben opa niet gekend. Dit moeten we in herinnering houden.

Anne, Dochter van Jan jr. las een prachtige herdenking, als volgt. "Leven in Vrijheid, een kostbaar geschenk. "Opa en velen gaven daarvoor hun leven. Het ontroert me als ik daaraan denk. Zij streden voor de vrede. Mochten dat zelf niet meer beleven. Maar hebben ons en onze kinderen wel een leven in vrede gegeven. En tegelijkertijd is er nog oorlog, zoveel onrecht, geweld en haat. Op andere plekken in de wereld is er nog dagelijks sprake van verraad. Voor de mensen die daar wonen hoop ik snel dat er vrede komt. En oorlog enkel nog een woord is dat voorkomt in de geschiedenis." Jan Roesthuis speelde "The Last Post", gevolgd door een moment stilte. Hierna werden er witte rozen gelegd

bij de stolperstein en de foto van Jan. Na afloop overhandigde Anne een kratje met poets voor de basisschool. Bert: 'De stolperstein zal jaarlijks verzorgd worden met de kinderen van groep 6 waaraan ik ook vertel in de oorlog in Rossum en dit jaar ook in de wereld'.

Anne bedankte iedereen voor hun aanwezigheid en Bert nodigde familie en betrokkenen uit lopend naar het graf op het kerkhof te gaan. Ter plaatse legt Mariët Blokhuis een bloemstuk namen de Heemkunde Weerselo en oorlogsdoden Dinkelland.

Bert: "Beste mensen. We zijn hierbij aan het einde gekomen van deze indrukwekkende ceremonie. Wij hebben Jan Vos in de Jan Vosstraat geëerd en herdacht met een Stolperstein, met bloemen, toespraken, een gedicht en onze aanwezigheid. En hier op deze begraafplaats hebben we bloemen gelegd op het familiegraf. Ik wil jullie daarvoor allemaal hartelijk danken. Het heeft ons goed gedaan".

Hierna werd iedereen uitgenodigd voor een kopje koffie bij de CoCeR en om gezamenlijk na te praten over deze bijzondere gebeurtenis.

Ine Flinkers

